



Helena Uhlén
Områdesskydd
Naturavdelningen
036-39 51 40

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Sjöbergen i Jönköpings kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Sjöbergen, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1a) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Naturreservatsföreskrifter).

Länsstyrelsen fastställer, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 2).

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara naturskogsartad skog i brantmiljö med dess biologiska mångfald.
- bevara och vårda områdets orördhet.
- möjliggöra för naturskogsvärden att utvecklas genom att restaurera en granplantering.
- tillgodose möjligheter till naturupplevelse och ett rörligt friluftsliv, inom ramen för bevarandet av naturvärdena.

Syftet med naturreservatet ska uppnås genom att:

- naturskogsartad skog lämnas i huvudsak till fri utveckling med intern dynamik och andra naturliga processer.
- en ung granplantering restaureras till naturskogsartad skog genom avveckling av gran för att därefter lämnas till i huvudsak fri utveckling.
- invasiva arter, som jätteloka, bekämpas så långt det är möjligt utan att använda gifter.
- lämpliga åtgärder vidtas för mottagning av och information till allmänheten. Lövsradsvegetationen vid Ölands brygga hålls gles för att öka upplevelsevärde för besökare.



Uppgifter om naturreservatet

ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Sjöbergen
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Jönköping
Socken	Ölmstad och Skärstad
Lägesbeskrivning	Mellan Vättern och E4:an, ca 2,5 km väster om Ölmstad kyrka.
Fastigheter	Del av Smedjeberg 1:4, 1:8, 1:9, 1:10, Öland 1:32, del av Öland 1:2, 1:10, 1:17, 1:21, 1:28, del av Ölmstads-Ånaryd 10:1, del av Gudmunderyd 4:1, 5:1 och del av Vättersmålen 2:1.
Fastighetsägarkategori	Enskilda, staten (Naturvårdsverket)
Gräns	Enligt karta, bilaga 1a. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Areal	90,7 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Sjöbergen är en ca 7 km lång och svårtillgänglig brant med drygt 100 meters skillnad mellan högsta och lägsta punkten. På många ställen stupar berget ner i Vättern. Topografin har gjort området svårbrukat och höga naturvärden har bevarats. Vegetationen domineras av naturskogsartad barrblandskog med gran, tall och olika lövträd. Högst upp i branten, där jordtäcket är tunt, finns den för Östra Vätterbrantsområdet så karaktäristiska ek-tallskogen. I anslutning till bäckar och vid foten av branten är jordtäcket tjockare och där växer ädellövträd som alm, ask, lönn och lind. Det finns gott om gamla och grovbarkiga träd och död ved. Det är många ovanliga och sällsynta arter, bland annat den rödlistade arten gammelekslav, som har noterats i Sjöbergen.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av träd eller buskar.
2. uppföra byggnad, mast, antenn, parkerings- eller campingplats eller annan anläggning.
3. framföra motordrivet fordon.



4. anlägga väg, led, bro eller spång.
5. anlägga mark- eller luftledning.
6. anordna upplag av något slag.
7. bedriva täkt av något slag.
8. borra, spränga, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika, dämna eller utföra annan mekanisk markbearbetning.
9. plantera in för området främmande arter.
10. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen.

**B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM
FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV
SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISST INTRÅNG**

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av naturreservatet.
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor.
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, strövstig, eldplats, dass och soptunna.
4. utförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder av engångskaraktär för att uppnå syfte och bevarandemål med naturreservatet, som innefattar avveckling av en ung granplantering, se karta (bilaga 1a).
5. utförande av löpande skötselåtgärder för att uppnå syfte och bevarandemål med naturreservatet, som innefattar återkommande röjning av igenväxningsvegetation vid Ölands brygga, se karta (bilaga 1a).
6. invasiva arter, som jätteloka, bekämpas så långt det är möjligt utan att använda gifter.
7. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.

**C. ORDNINGSFÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM
RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM
NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT
INOM NATURRESERVATET**

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller döda träd eller buskar eller delar av träd eller buskar.
2. elda annat än med medhavd ved.
3. ställa upp husvagn eller husbil.
4. plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar, med undantag av matsvamp för husbehov.
5. samla in ryggradslösa djur.



6. sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning.

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

7. använda naturreservatsområdet för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande med fler än 100 deltagare.
8. använda naturreservatsområdet för lägerverksamhet med fler än 30 deltagare.

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna B1-7 ovan och som preciseras i fastställd skötselplan (bilaga 2). Från föreskrifterna undantas åtgärder för vetenskaplig undersökning eller motsvarande som i förväg har godkänts av Länsstyrelsens reservatsförvaltning eller för vilka tillstånd erhållits av Länsstyrelsen.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för normalt underhåll, som bortplockande av nedfallna träd eller röjning av buskar och sly, av befintliga vägar och stigar enligt karta (bilaga 1b) och befintliga ledningar med ledningsgator. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll längs viltstängsel utmed E4:an. Virke som faller ut i samband med underhåll av vägen mellan Wettershus och Wettersborg får upparbetas.

Inom naturreservatet är det, efter att tillstånd har erhållits av Länsstyrelsen, tillåtet med skrotning av berg för underhåll av vägar i föreskriftsområde A (bilaga 1b).

Undantag från föreskrift A1 görs för insamling av ympris från äppelträd och uppsättning av fågelholkar eller liknande. Vidare görs undantag för röjning av klena träd (max 10 cm i brösthöjdsdiameter) och buskar; 1) i anslutning till notdragningsplatserna Gomorra Sodom och Ölands brygga, 2) upp till 2 meter utanför befintligt stängsel i föreskriftsområde B samt 3) i föreskriftsområde C (bilaga 1b) i syfte att behålla utsikten över Vättern. Underhållsröjning av igenväxningsvegetation inom betesmarkerna är också undantaget i föreskriftsområde B (bilaga 1b), liksom underhåll av betesmarksstängsel i syfte att bedriva betesdrift.

Undantag från föreskrift A2 gäller för underhåll av befintliga byggnader eller anläggningar. Efter tillstånd från Länsstyrelsen får byggnad ersättas med en ny, maximalt lika stor som den befintliga byggnaden, på samma plats, med samma syfte och användning. Undantag gäller också båtar vid notdragningsplatserna Gomorra Sodom och Ölands brygga

Undantag från föreskrift A3 gäller på befintliga vägar enligt karta (bilaga 1b) samt vid uttransport av fäلت vilt med mindre fordon på fastmark.



Undantag från föreskrift A1 och A4 gäller för anläggande av stig och enklare bro för framkomlighet med häst i föreskriftsområde D (bilaga 1b), som i förväg har godkänts av Länsstyrelsens reservatsförvaltning. Stigen ska så långt det är möjligt följa äldre brukningsväg/stig och endast små ingrepp är tillåtna för iordningsställande.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Bakgrund

Sjöbergen nyckelbiotopinventerades av Skogsstyrelsen år 1998 och år 2001. I stort sett all skog i området klassades då som nyckelbiotop. Vid en utvärdering över all mark med höga naturvärden i Östra Vätterbranterna 2005 bedömdes Sjöbergen tillsammans med elva andra områden vara i behov av ett långsiktigt skydd i form av naturreservat. Markägarna till Sjöbergen fick i augusti 2005 ett informationsbrev om Länsstyrelsens planer. Under hösten 2006 träffade Länsstyrelsen de flesta markägarna i fält och diskuterade förslaget till avgränsning. I februari 2007 uppdrog Länsstyrelsen Naisvefa att värdera området för att därefter förhandla om ekonomisk ersättning för de berörda markägarna. Avtal om köp eller intrång har tecknats för 13 av 16 ursprungligt berörda fastigheter. Under 2008 mättes gränsen in av Lantmäteriet.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt MB m.m. har skett med Jönköpings kommun, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Länsstyrelsen skickade i februari 2010 förslag till beslut och skötselplan på remiss till bland annat Skogsstyrelsen, Jönköpings kommun, Naturvårdsverket, Vägverket och markägare. Sakägare förelades samtidigt att inkomma med yttrande. Remissyttrande har inkommit från Jönköpings kommun, Naturvårdsverket och några sakägare.

Naturvårdsverket och Jönköpings kommun tillstyrker förslaget om reservatsbildning. Jönköpings kommun och en sakägare har efterfrågat större satsningar på friluftslivet. Det har även inkommit synpunkter på placering av friluftsanordningar.

Sakägare har inkommit med synpunkter på förtydligande av bland annat underhåll av vägar och stigar. De skötselåtgärder och friluftsanordningar som Länsstyrelsen ansvarar för att utföra och underhålla är angivna i skötselplanen. Utöver detta finns vägar och stigar som markägare och sakägare har intresse av att underhålla och åtgärder för att göra det är undantagna från föreskrifterna. För sådana åtgärder ansvarar inte Länsstyrelsen.



En sakägare har önskemål om att en del av fastigheten ska utgå ur reservatet.

Alla synpunkter som inkommit har behandlats och delvis beaktats inför den slutliga utformningen av beslut och skötselplan.

Motivering

BESTÄMMELSER

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärrning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som



regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat. Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl. a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet, som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

I 3 kap. 6 § andra stycket MB anges att områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Av 3 kap. 8 § andra stycket MB följer att områden som är av riksintresse för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Enligt 3 kap. 10 § ska om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Beslut med stöd av första stycket får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap. Enligt 4 kap. 8 § MB är de områden som anges i 2-8 §§, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området, i sin helhet av riksintresse. I 4 kap. 2 § MB ska inom området Vättern med öar och strandområden, turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.



BEDÖMNING

Länsstyrelsen arbetar med genomförande av, de av riksdagen beslutade, miljömålen. Naturreservatsbildning av Sjöbergen bidrar till miljömålen "Levande skogar" och "Ett rikt växt och djurliv".

Sjöbergen ingår i länets naturvårdsprogram (Natur i Jönköpings län objekt nummer 80-34) och det finns inte mindre än 13 skogliga nyckelbiotoper registrerade i området. Reservatet ingår i ett större område som är kandidat till att bli ett biosfärsområde; Östra Vätterbranterna. Området är också upptaget i Jönköping kommuns naturvårdsprogram 2009-2013 och bedöms ha högsta naturvärde. I programmet pekas också miljöer som ek-tallskog av bergig typ, brant- och ravinskogar ut som ansvarsmiljöer för kommunen. Ett stort antal signalarter och rödlistade arter bland kärlväxter, mossor, lavar, svampar, insekter och fåglar har hittats i naturreservatet. Arterna är knutna till gammal skog och gamla träd av både barr-, trivallöv- och ädellövträd. Sjöbergen ligger i värdetrakten Östra Vätterbranterna som är värdetrakt för flera olika skogstyper, bland annat ädellövskog, ek-tallskog och barrblandskog. Värdetrakten är indelad i flera olika dellandskap och Sjöbergen berörs av dellandskapen ädellövskog och blandskog i brantmiljö samt gamla träd som tidigare hamlats. Skogen har högt värde på beståndsnivå främst utifrån dess ålder, orördhet och artrikedom. Ädellövskog, som till viss del finns i området, är en prioriterad skogstyp. Sjöbergen hamnar i värdegrupp 1 och är därmed prioriterad för formellt områdesskydd enligt Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län.

Länsstyrelsen har också regeringens uppdrag att tillgängliggöra skyddad natur för allmänheten och värna friluftslivet. Sjöbergen kommer att tillgängliggöras genom anläggning av parkeringsplats och strövstig samt vid behov även eldplats, dass och soptunna. I och med närheten till stigar och leder i närområdet och närliggande naturreservat bedömer Länsstyrelsen att dessa friluftsanordningar i nuläget är tillräckliga och väl placerade för att uppfylla naturreservatets syfte om friluftsliv.

Länsstyrelsen bedömer att de stora naturvärdena i området kräver ett skydd mot avverkning av skog, borttransport av död ved, bebyggelse och mot skador och slitage på marken. Området ska därför särskilt skyddas som naturreservat.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och höga naturvärden. De är främst avsedda att bevara naturskogen samt de arter och strukturer som hör till skogen. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägarnas intressen och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Reservatet utgörs av en naturskog i brantmiljö med dess biologiska mångfald. Länsstyrelsen bedömer att avgränsningen är gjord efter de naturvärden som finns preciserade i syftet och anser inte att någon ytterligare gränsändring är motiverad.



Sjöbergen ligger inom ett område utpekad som riksintresse för naturvård (NRO06008) som enligt 3 kap. 6 § MB ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön. Den mellersta delen av naturreservatet berör också ett område som av Statens energimyndighet utpekats som riksintresse för vindbruk enligt 3 kap. 8 § MB (F029). Hela naturreservatet ligger dessutom inom riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 2 § MB samt inom strandskyddsområde (300 meter). Vid en prövning av flera oförenliga riksintressen enligt 3 kap. 5-8 §§ MB ska enligt 3 kap. 10 § MB företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning av marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Beslut med hänvisning till 3 kap. 10 § MB får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap. MB.

De aktuella riksintresseområdena är delvis överlappande. Naturreservatet som helhet berör endast en mindre del av riksintresset för vindbruk. Att i stort sett hela naturreservatet ligger inom 500 meter från bebyggelse och trafikerad väg (E4:an) utgör redan idag en begränsning vid etablering av vindkraft i området. Jönköpings kommun har år 2008 antagit en policy för etablering av vindkraft. Vindkraftpolicyn anger att etablering av vindkraftverk inom naturreservat generellt inte bedöms som lämplig på grund av de höga natur- och bevarandevärdena. Om ett motstående riksintresse bedöms att påtagligt skadas av en etablering av vindkraftverk, anges i policyn att en etablering inte kan ske. Inom området med överlappande riksintressen skulle exploatering i form av nutidens vindkraft skada riksintresse för naturvård och biologiska värden knutna till gammal skog och grova träd, genom den markberedning, schaktning och anläggande av vägar detta skulle innebära.

Vid en avvägning mellan de olika riksintressena bedömer Länsstyrelsen, mot bakgrund av ovanstående, att bildande av naturreservatet Sjöbergen på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning av det aktuella området. Beslutet om naturreservatet kan inte heller anses strida mot bestämmelserna i 4 kap. MB. Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmissiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljödepartementet) **genom skrivelse till Länsstyrelsen** – se bilaga 4 (formulär 23).



Uppllysning

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, samt i Jönköpings-Posten. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 18 juli 2011 och de gäller omedelbart även om de överklagas.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Monica Flodström beslutat och naturvårdshandläggare Helena Uhlén varit föredragande, har även chefsjurist Bengt Josefsson och funktionsansvarig områdesskydd Malin Lund deltagit.

Monica Flodström

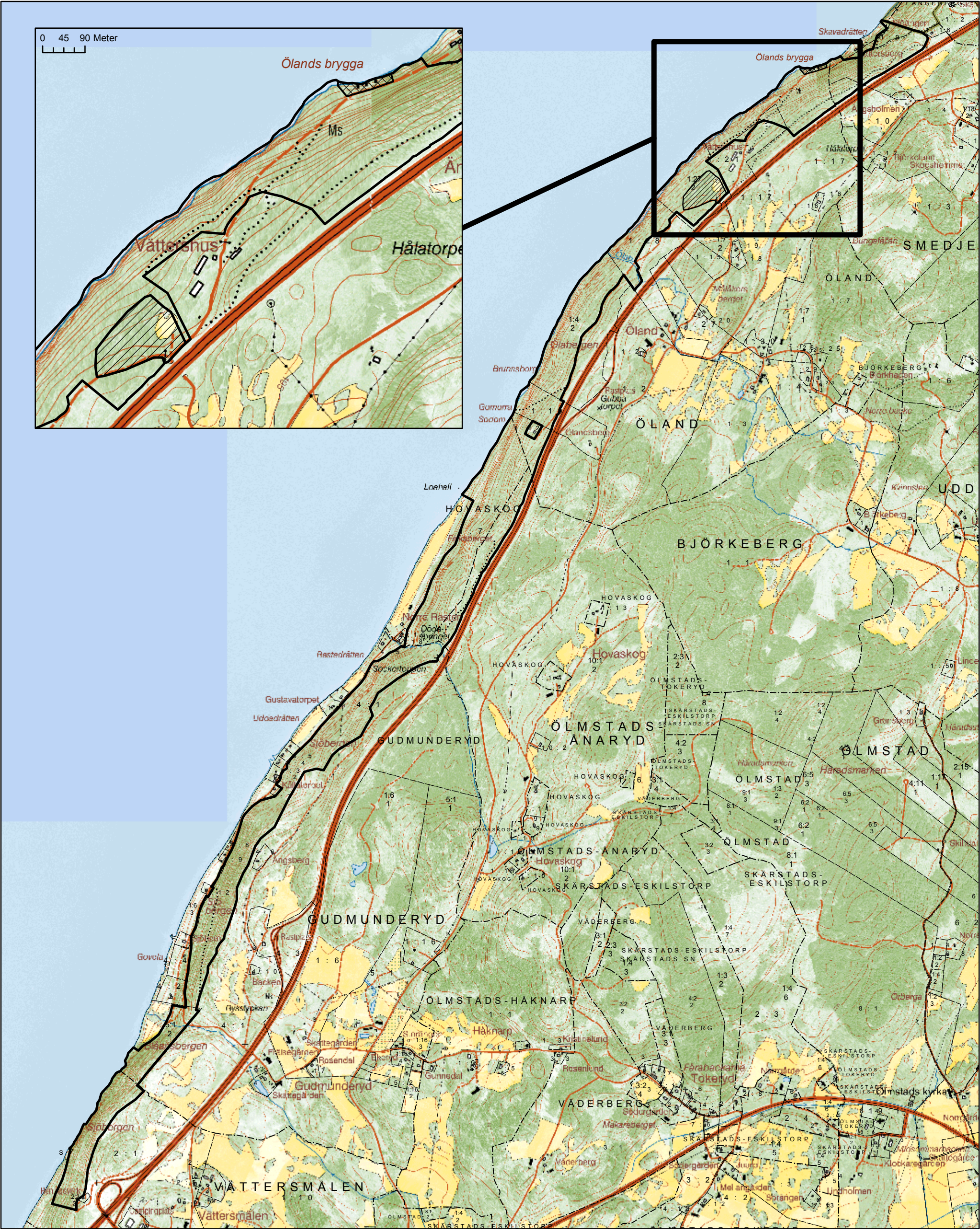
Helena Uhlén

Bilagor

- 1a. Beslutskarta
- 1b. Beslutskarta med föreskriftsområden
2. Skötselplan
3. Sakägarförteckning
4. Hur man överklagar
5. Sändlista

Naturreservatet Sjöbergen

Tillhör Länsstyrelsens beslut
20011-06-15, dnr 511-10830-2005



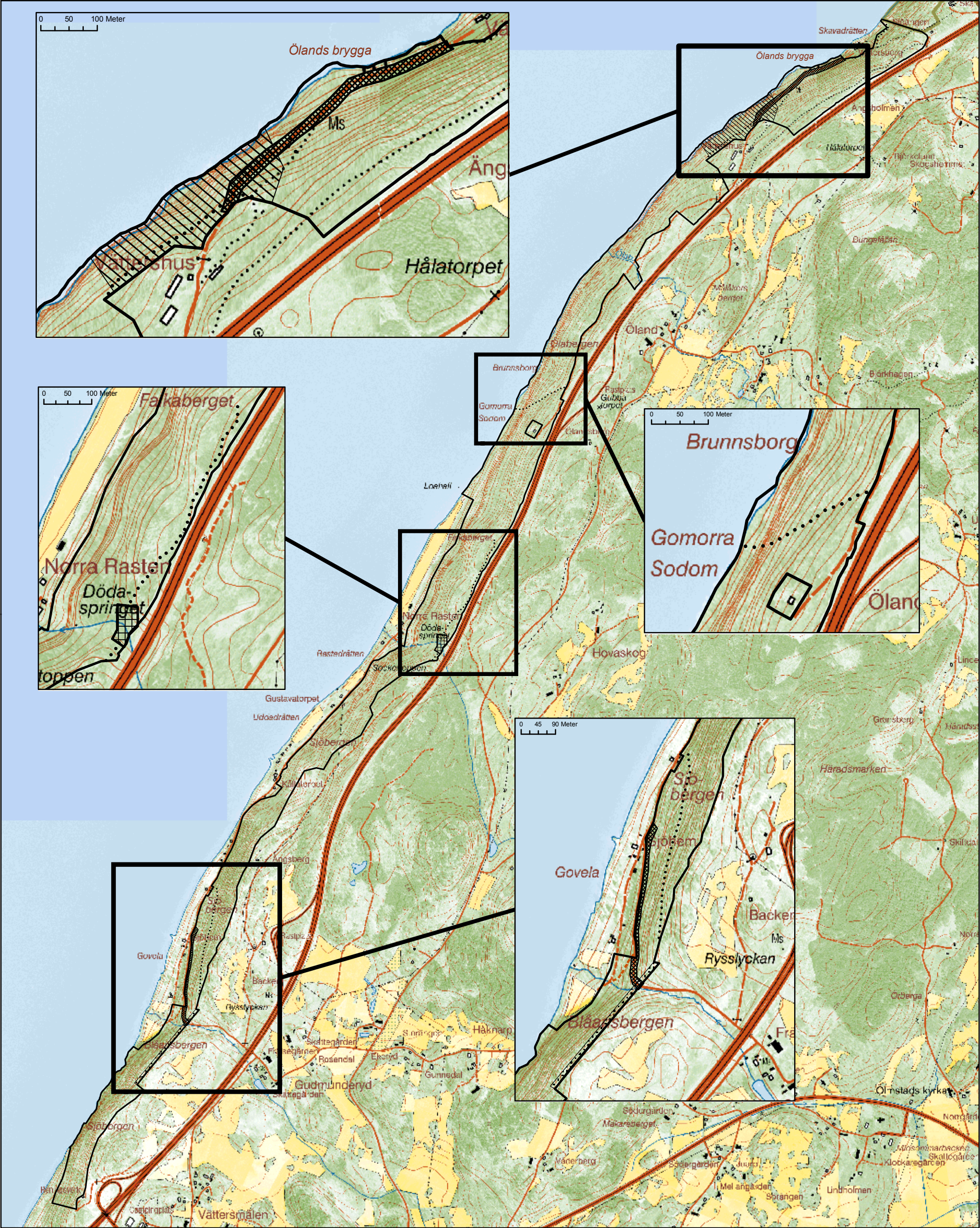
1:16 000

© Bakgrundskartor Lantmäteriet,
dnr 106-2004/188
Kartkälla: Länsstyrelsen i Jönköpings län.
Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1999-09-16.

-  Naturreservatsgräns Sjöbergen
-  Område där skötsel ska utföras enligt föreskrift B4
-  Område där skötsel ska utföras enligt föreskrift B5

Naturreseptatet Sjöbergen

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2011-06-15, dnr 511-10830-2005



Naturreseptatetsgräns Sjöbergen

Stig

Föreskriftsområde A

Föreskriftsområde B

Föreskriftsområde C

Föreskriftsområde D

Områden med undantag från föreskrifter enligt beslutet

1:16 000

